

"למנוחה לא נגרם כל נזק"

התמודדות מערכת המשפט עם הסחר בבני אדם
בשנת 2007

מוקד סיוע לעובדים זרים, ע"ר

שמו של מסמך המדיניות לקוח מכתב הגנה של סוחר נשים בתביעה שהגישו נגדו קרובי משפחה של קורבן סחר שהתאבדה. ת.א 55775/06 פלוניות נ' אלמוני (הדיון בתיק טרם הסתיים).

כתיבה: נעמי לבנקרון

עריכה: עדינה בר- עקיבא

עיצוב כריכה: אילת גזית

על "מוקד סיוע לעובדים זרים"

"מוקד סיוע לעובדים זרים" היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרות רווח, הפועלת להגנה על זכויותיהם של מהגרי עבודה ופליטים ולמיגור הסחר בבני אדם בישראל, מתוך שאיפה לבנות חברה ישראלית צודקת, שוויונית ודמוקרטית המקדמת סובלנות והגנה על חלשים. פעילות המוקד כוללת מתן מידע על זכויות, ייעוץ וייצוג משפטי, הגברת מודעות הציבור וקידום מדיניות במטרה למנוע עבדות מודרנית בישראל. היא מתאפשרת הודות לעבודתם של מתנדבים ולתמיכתם הנדיבה של אנשים פרטיים וקרנות, ובראשן הקרן החדשה לישראל.

מוקד סיוע לעובדים זרים

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב, 65154

טלפון 03-5602530 ; פקס 03-5605175

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

אתר: <http://www.hotline.org.il>

תודות

ברצוננו להודות לעידן חילי על הסיוע הרב במחקר, לעדי וילינגר ושבי קורזן על הערותיהן המועילות לדו"ח. תודה מיוחדת שלוחה למתנדבי "מוקד סיוע לעובדים זרים" ולתלמידי הקליניקה למאבק בסחר בנשים מטעם האוניברסיטה העברית – על פעילותם ללא לאות למען קידום הזכויות של קורבנות הסחר בבני אדם.

© כל הזכויות שמורות ל"מוקד סיוע לעובדים זרים, ע"ר".

שנים אני חיה בפחד. לא ישנה בלילה. ישנתי במחסן על הרצפה והיו חיות קטנות שהלכו עלי בלילה. הייתי קמה ומתגרדת בכל הגוף. היו ג'וקים. כל הזמן פחדתי שמישהו ייכנס מהחלון, מהדלת. לא ישנתי, זה לא מקום בשביל לישון בו. זה היה מחסן. הבעלים היה מרביץ לי כל הזמן. נועל אותי. שנתיים לא יצאתי מהבית. פחד כל הזמן. כל לילה בכיתי. באתי מלאת חלומות לכאן – להתחתן, להביא כסף הביתה. כלום לא נשאר מזה. הרגו אותי. אני חיה אבל אני מתה. אני הולכת בעולם אבל מבפנים אני מתה. כלום לא עוזר לכאב שלי. גם לא התרופות שאני לוקחת. הכאב הזה הולך איתי לכל מקום והוא תמיד יישאר שם. אין לי כבר חלומות ותקוות.

(עדותה של אזרחית אסיה, קורבן עבדות. כנגד משעבדיה לא הוגש כתב אישום)

תוכן עניינים

5.....	מבוא	
6.....	עברת הסחר בבני אדם בישראל	
6.....	1. החזקה בתנאי עבדות ועבודת כפייה	
7.....	2. סחר למטרות עיסוק בזנות	
8.....	3. סחר באיברים	
10.....	שינויי חקיקה	
10.....	1. הצעות חוק	
13.....	2. פטור מאגרת בית משפט לקורבנות סחר	
13.....	3. תקנות הקרן למאבק בסחר בבני אדם ולשיקום קורבנותיו	
14.....	4. החלטות בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין	
15.....	אכיפה	
15.....	1. משטרה	
16.....	2. הפרקליטות	
17.....	פסיקה	
17.....	1. סחר למטרות עיסוק בזנות	
17.....	2. החזקה בתנאי עבדות לצורך מתן שירותי מין	
18.....	3. סחר בנשים זרות לישראל	
18.....	4. סחר פנים בנשים ישראליות	
19.....	5. אחריותם הפלילית של לקוחות קורבנות סחר פנים	
20.....	6. סחר בנשים ישראליות לחו"ל	
21.....	7. סחר באיברים	
22.....	8. סחר לעבדות- "טורקים תמורת טנקים"	
23.....	זכויות קורבנות הסחר בבני אדם	
23.....	1. העברת קורבנות למקלט	
23.....	2. פיצויים בהליך אזרחי: תביעות אזרחיות כנגד סוהרי אדם	
25.....	3. אשרות לקורבנות סחר	
25.....	4. סיוע משפטי לקטינים לא מלווים	
26.....	5. הזכות לבריאות	
27.....	6. צווי עיכוב יציאה מן הארץ כנגד מעסיקים זרים	
29.....	סיכום	
30.....	המלצות:	

מבוא

שנת 2007 הייתה השנה הראשונה בה נעשה ניסיון ליישום של חוק איסור סחר בבני אדם (תיקוני חקיקה) התשס"ז-2006 (להלן- "חוק איסור סחר בבני אדם"). החוק החדש הרחיב את ההגדרה של הסחר בבני אדם, והיא כוללת מלבד סחר למטרות עיסוק בזנות גם סחר למטרות אחרות כגון עבדות, סחר באיברים ועוד. כמו כן, יצר החוק החדש עברות חדשות, והחמיר ענישה בעברות קיימות. אולם, השנה נראו ניצני שינוי בלבד, ועיקר הפסיקה הפלילית בתחום זה עודנה עוסקת בתחום הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות ולא בעברות החדשות. גם הפסיקה האזרחית והמנהלית המועטה העוסקת בזכויות הקורבנות, מתייחסת בעיקר לזכויותיהם של קורבנות סחר לזנות, ולא לזכויותיהם של קורבנות סחר על פי המובן הרחב החדש הקבוע בחוק.

זהו מחקר המדיניות הרביעי במספר שמוציא "מוקד סיוע לעובדים זרים" על מערכת המשפט ויחסה אל הסחר בבני אדם. מאז שנת 2004 עוקב ה"מוקד" אחר ההתפתחויות בתחום, ושם לו למטרה לאתר ולדווח על הישגיה של מערכת זו, חולשותיה, התפתחותה בתחום הסחר בבני אדם ולהציע דרכים לתיקונה ושיפוריה. המחקר הנוכחי מבקש לבחון את השנה החולפת במערכת המשפט, ולדון בשינויי החקיקה, בהליכים המשפטיים השונים בערכאות הפליליות והאזרחיות כאחד ובהשפעת הליכים אלו על העבריינים ועל קורבנותיהם.

לשם כך נבחנה פסיקת בתי המשפט שפורסמה בשנת 2007,¹ וכן נעשה שימוש בפרוטוקולים של ועדת-המשנה בנושא הסחר בנשים ובפרוטוקולים של בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין. כן נסמך נייר עמדה זה, במידה רבה, על עבודת השטח של מתנדבי המוקד ועל עדויות שנגבו על ידם במתקני כליאה ובמקומות נוספים.

מחקר זה מורה בבירור על חוסר הבהירות הקיים בקרב רשויות האכיפה ביחס לחוק החדש למאבק בסחר בבני אדם, מאז נכנס לתוקפו ועד היום. למרות הרחבת ההגדרה של עברת הסחר, שקיימת בחוק החדש, טרם חלחלו הדברים במידה מספקת אל השטח, ונותרו כאות מתה בספר החוקים. התחום היחיד שהשתנה באופן משמעותי, אם כי הדרגתי בשנים האחרונות, הוא הסחר בנשים זרות למטרות עיסוק בזנות. גם סחר זה לא מוגר כליל, ורק עבר שינוי תבניות משמעותי ביחס לזהות השחקניות הנוטלות בו חלק. כיום נשים ישראליות בעיקר נופלות קורבן לעברת הסחר לזנות על ביטוייה השונים (ובעיקר עברת העבדות, שנדון בה בהמשך), סחר בנשים ישראליות בחו"ל וסחר בנשים מסין לישראל.

¹ נבדקו 51 הליכים משפטיים שונים, ובהם 13 גזרי דין, 7 הכרעות דין, 8 פסקי דין בערעורים, 6 פסקי דין בתביעות אזרחיות שהגישו קורבנות סחר נגד סוחריהן ו-17 החלטות שונות בענייני מעצרים, אשר בהם נדונו ענייניהם של 78 נאשמים ומורשעים שונים בעברת הסחר ועברות נלוות.

עברת הסחר בבני אדם בישראל

סחר בבני אדם למטרות שונות קיים בישראל מאז ראשית שנות ה-90 של המאה ה-20. במשך השנים השתנו תבניות הסחר למטרות עבדות ועבודת כפייה אך במעט, בעוד שתבניות הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות השתנו באופן משמעותי. בפרק זה נדון בשתי תבניות עיקריות אלו של הסחר למטרות עבודה (בבניין, חקלאות, משק בית) ולמטרות זנות, וכן בתבניות אחרות, שוליות יותר, שהתפתחו בישראל ובעיקר הסחר באיברים.

1. החזקה בתנאי עבדות ועבודת כפייה

מדיניות הכבילה, שהייתה נהוגה בישראל שנים רבות, הקלה על התפתחותו של הסחר בבני אדם. במסגרת מדיניות זו, נכבל עובד למעבידו ולא יכול לעוזבו אף אם הלין שכרו או התעמר בו. מעסיקים פיתחו שיטות שונות להגברת כבילת העובד אליהם, בהן נטילת דרכונים, עיכוב שכר, איומים ועוד. מקרים שונים של יחס לא אנושי לעובדים בענף הבניין והחקלאות התגלו במשך השנים, אך לא הוגדרו כסחר, אלא רק כניצול והתעמרות במהגרי עבודה.

חוק איסור סחר בבני אדם קבע שתי עברות חדשות חשובות: העבדות והעבודת הכפייה.² חקיקת עברות אלו נבעה מן ההבנה - החשובה כשלעצמה - כי יש שאנשים הופכים לעבדיהם של אחרים בלא שנעשתה כלפיהם פעולה של קנייה או מכירה, אלא יצירת בעלות על ידי בעליהם בלבד. בד בבד, קבע החוק ענישה מחמירה לעברות אלו, ואף החמיר את העונש על עברת העושק משנה אחת לשלוש שנים.³ גם הסעיפים העוסקים בחטיפתו של אדם בחוק העונשין שונו כך שיתאימו למציאות בת ימינו, שבה אנשים נחטפים מארצם למדינות אחרות למטרות אלו.⁴

יסוד עברת העבדות הוא ההתייחסות אל אדם כאל חפץ, והוא יתקיים אם יוכח שהפוגע שלט שליטה ממשית על חייו של הנפגע או על חירותו, בעת שהוא מוחזק לצורכי עבודה או שירותי מין. הסכמת קורבן העברה איננה רלוונטית, ואין צורך להוכיח שננקטו אמצעים פסולים כגון אלימות או איומים על מנת לאשש את קיומה. העונש על עברה זו הוא 16 שנות מאסר, וכאשר העברה נעברה בקטין - 20 שנות מאסר.

בעברת עבודת כפייה הדבר המבדיל בין מעשה העברה לבין עבודה כדין הוא הפעלת האמצעי הפסול (כוח, איומים, תרמית, ניצול מצוקה). ובמילים אחרות: בשונה מעברת העבדות, עברת עבודת הכפייה מחייבת שימוש באמצעי פסול, אך גם כאן לא נדרשת בהכרח אלימות: די למשל בניצול מצבו הפגיע של העובד. כמו בעברת העבדות גם במקרה זה, תשלום עבור העבודה אינו שומט את הבסיס לקיומה של העברה. כיום, העונש בגין עברה זו הוא שבע שנות מאסר.

שורת סימני אזהרה עשויה לבשר על קיומן של שתי עברות אלו: הימצאות דרכונו של האדם בידי מעסיקו; גיוס למטרה אחת, בעוד שבפועל התבקש לבצע דבר אחר; אין אפשרות לסגת מן ההסכם הראשוני; היעדר

² עבודת כפייה אמנם הוכרה עוד קודם לכן כעברה בחוק העונשין, אך לא יושמה מעולם.

³ תיקון מס' 91 לחוק העונשין, סעיף 431.

⁴ סעיף 374(א)

משכורת או שעבודה בשעבוד חוב;⁵ בידוד; מניעת גישה חופשית לאמצעי תקשורת או לחברים; איסור או הגבלת פולחן דתי ותפילה; חסר בשעות שינה, אוכל, טיפול רפואי או מקום שינה; תנאי תברואה ירודים במקום המגורים; ענישה על טעויות שנעשו לדעת מעסיקיהם; אלימות פיזית או מינית; העסקה כפויה בתעשיית המין; ועוד. כמו בעברות פליליות אחרות, גם כאן תיתכן חפיפה חלקית או מלאה בין שתי עברות.

2. סחר למטרות עיסוק בזנות

מאז ראשית שנות ה-90 של המאה ה-20, ועד שנת 2006, התבססה תעשיית המין הישראלית, במידה רבה, על סחר בנשים ממדינות ברית המועצות לשעבר. בעקבות פעילות האכיפה הממוקדת שנקטו הרשויות כנגד הסחר למטרה זו- ונגדו בלבד- התרחשו, בד בבד, שני תהליכים: הסחר בנשים מחבר המדינות הלך והצטמצם, ועבר לדירות מסתור.

בישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים בכנסת אמר רב פקד רענן כספי ממשטרת ישראל: "בשנת 2006 ההערכות המבוססות בין היתר על המודיעין שלנו בלוש וחקירות, וחלק מהמפגשים עם הארגונים הבלתי ממשלתיים הראו שיש ירידה בכמות הנשים ויש מאות בודדות של נשים, קורבנות סחר בנשים. אם ב-2001 דיברנו על כ-3000 היום המספרים הרבה יותר קטנים... בעיקר במשרדי ליווי. מה שבעבר היה בבתי בושת גלויים, היום עבר למשרדי ליווי. בבתי בושת גלויים יש יותר נשים עם תעודות זיהוי ישראליות."⁶

שינוי נוסף שהצהירה עליו המשטרה, הוא אופן הגעת הנשים. כך אמר בכנסת משה אמיר, ראש מפלג תשאול בימ"ר ת"א: "אפשר להצביע על סגירת הגבול עם מצרים באופן חלקי בעקבות ההתנתקות. לטעמי, לפחות לגבי מחוז תל אביב, יש ירידה משמעותית של נשים שמגיעות מאזור מצרים. אנחנו לא נתקלים במרבית הפעמים בנשים שהגיעו מגבול מצרים. אנחנו נתקלים בנשים שמגיעות מחבר העמים. אנחנו מזהים תופעה שהיא חדשה ישנה - יותר במסווה של זיוף דרכונים, כשהן מקבלות אשרות כניסה ודרכונים פיקטיביים."⁷

בד בבד, תעשיית המין הישראלית לא נכחדה, ואליה נכנסות במספרים גדלים והולכים נשים ישראליות, רבות מהן מכורות לסמים. אישה המכורה לסמים איננה אדם חופשי, היכול לתת הסכמה או להביע סירוב לנדרש ממנה; ועל כן המסרסר בה איננו רק סוחר, כי אם אדם המחזיק בה בתנאי עבדות, והרוכש ממנה שירותי מין הוא אנס, כפי שיפורט להלן.

שתי תבניות נוספות שהתגלו בישראל בשנים האחרונות הן סחר בנשים ישראליות לחו"ל וכן סחר בנשים סיניות, אשר אולצו לספק שירותי זנות למהגרי עבודה מסין ותאילנד.

⁵ אם כי חשוב להדגיש כי עברות אלו יכולות להתקיים גם אם משולם שכר כלשהו לעובד, ואף שכר מינימום.

⁶ ישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים מיום 14.1.06, שם.

⁷ ישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים מיום 14.1.06, פרוטוקול מס' 3, הכנסת ה-17, על סדר היום: התמודדות משטרת ישראל עם תופעת הסחר בנשים בשנת 2006

תפיסת הרשויות את שעבודן של נשים ישראליות בתעשיית המין דומה ליחסן לסחר בנשים זרות בראשית שנות ה-90: כשייכות לעולם הפלילי בתור עברייניות האשמות בשהות בלתי חוקית וזנות.⁸ כך היחס היום לתופעת הזנות ולתופעת צריכת הסמים על ידי נשים בזנות, לוקה בתיוג שיפוטי של אותן נשים בתור "זונות נרקומניות". הן בסחר בנשים זרות והן בסחר פנים בנשים ישראליות התוצאה זהה: הקורבן מאבד את האוטונומיה שלו, את חירותו; האשמה למצבו מונחת לפתחו- הזרות נחקרות מדוע הגיעו לכאן מלכתחילה, המכורות לסם מואשמות בכך שהתחילו לצרוך סם; הסוחרים גורפים רווחים מרשימים הודות ללקוחות שממשיכים לצרוך נשים, יהיו במצב קשה ככל שיהיו; והנשים סובלות מפגיעות פיזיות ונפשיות חמורות.

3. סחר באיברים

בישראל ממתנים מדי שנה כאלף איש לתרומת איברים, מתוכם 600 לתרומת כליה. מדי שנה מתים בישראל 50 איש בהמתנה לתרומה.⁹ המחסור הקיים באיברים לתרומה, והסיכון לחיי אדם אם לא יסופק מחסור זה, מחד גיסא, נוכח הסיכון לחיי אדם והמצב הבריאותי הכרוני שנקלע אליו התורם, המאבד איבר מאיברי גופו שאינו מתחדש (למעט דם וזרע), מאידך גיסא, יוצרים וקום המביא לעתים קרובות, לסחר בבני אדם, שבמסגרתו ירכשו אלו שהפרוטה מצויה בכיסם את איבריהם של הנזקקים.

נושא תרומת האיברים בישראל הוסדר עד לאחרונה רק באמצעות חוק האנטומיה והפתולוגיה, התשי"ג-1953. החוק קבע כי מותר לעשות שימוש באיבריה של גופה על מנת לרפא אדם אחר. עד לאחרונה לא הייתה אפשרות לתרומת איברים מאנשים חיים, עד אשר חוזרי מנכ"ל של משרד הבריאות החלו לשנות את המצב, בצורה אטית וזהירה.¹⁰

ביוני 2003 הגיש שר הבריאות דאז, דני נווה, את הצעת חוק השתלות איברים, התשס"ד-2003, לוועדת השרים. הצעת החוק אפשרה קבלת פיצוי בגין תרומת איברים מן החי, בגין ההפסדים הנגרמים מן התרומה (הפסד ימי עבודה, אשפוז) אשר ישולמו על ידי המרכז הלאומי להשתלות, וקובעת כי אין לתת תמורה בעד

⁸ אמנם זנות היא חוקית, אך נתפסת כחלק מן העולם הפלילי.

⁹ הודעת דובר משרד הבריאות. שר הבריאות מקדם הצעת חוק להשתלות איברים 8.6.03

<http://www.health.gov.il/news/news.asp?ID=113>

¹⁰ בשורת חוזרים של מנכ"ל משרד הבריאות נקבע כי רק בני משפחה זכאים לתרום איברים לבני משפחה (ובמקרים מיוחדים אך באישור המנהל הכללי- גם מי שאינם קרובי משפחה), ובתנאי שקיבלו אישורה של ועדה שתבחן האם הם עושים כן מהסכמתם המלאה, וללא קבלת תמורה. חוזר מנכ"ל 2/97, בקישור

http://www.health.gov.il/download/forms/a1052_mk02_97.pdf, וכן חוזר 10/98 בקישור

http://www.health.gov.il/download/forms/a1154_mk10_98.pdf (תרומה לאחר המוות אפשרית באישור בן משפחה

מדרגה ראשונה בלבד, לאחר שניתנה הסכמה חופשית ומרצון. חוזר מנהל הרפואה 1/03 בקישור

http://www.health.gov.il/download/forms/a1376_mr01_03.pdf) כן נאסר על רופאים להשתיל איברים אשר נתרמו בעקבות תשלום כספי לתורם. רופא שיבצע השתלה של איבר קנוי צפוי לדין פלילי ומשמעתי כאחד, וישנה אפשרות כי רישיונו לעסוק ברפואה יבוטל. (חוזר מנכ"ל 68/97, בקישור

http://www.health.gov.il/download/forms/a1023_mr68_97.pdf) חוזר מנכ"ל שפורסם בשנת 2006 מבהיר כיצד יש

לנהוג בבקשות למימון השתלות איברים במדינות חוץ, וכי יש להימנע ממימון השתלות במדינות שקיים בה חשש כי מקור

האיברים בסחר. (חוזר מנכ"ל 7/06, בקישור http://www.health.gov.il/download/forms/a2819_mk07_06.pdf). כמו

כן, קיימת חובת הודעה על השתלת איברים בחו"ל, על מנת שמשרד הבריאות יוכל לאסוף נתונים מלאים על מספר מושגלי

האיברים בישראל, ולנהל מעקב וטיפול הדרושים למטופלים (ראו חוזר מנכ"ל 38/06 בקישור

http://www.health.gov.il/download/forms/a2981_mr38_06.pdf). עמדת משרד הבריאות אושרה בבג"צ בשנת

2007, שם נקבע כי אין לאפשר השתלת איברים במקומות שקיים בהם חשד לסחר באיברים. (בג"צ 5413/07 פלונית נ'

מדינת ישראל (פסק דין מיום 16.9.07).

איבר. נקבע כי ניתן לקבל תרומה מבני משפחה וחברים, וכי הזכאות לפיצוי מותנית בכך שהתורם הוא תושב ישראל, על מנת למנוע סחר בינלאומי באיברים. לעומתה, הוגשה הצעת חוק איסור סחר באיברים, התשס"ג – 2003 על ידי חברת הכנסת זהבה גלאון, הקובעת כי כל מכירת איבר נובעת ממצוקה כלכלית, כי אין מדובר בבחירה חופשית, וכי "מכירת איברים איננה ביטוי לחירות הפרט, אלא לשעבודו".

בעוד שמרבית תשומת הלב רוכזה בחשש לסחר באזרחים זרים לצורך השגת איברים, בפועל, היו התורמים עד היום אזרחי ישראל, אשר הוטעו, נכפו ורומו לתרום איברים. כך למשל, בשנת 2003 הגישה פרקליטות מחוז תל אביב כתב אישום כנגד מספר נאשמים בגין חטיפה, סחיטה וכליאת שווא בשבעה מקרים, שם שוכנעו עולים חדשים, שמצבם הכלכלי היה רעוע, לתרום את כלייתם, תוך שהוסבר להם כי אדם אינו זקוק ליותר מכליה אחת, שאין בכך סיכון עתידי, וכי הכליה שנלקחה עתידה לגדול מחדש. לאחר מכן, כשניסו התורמים לחזור בהם מהסכמתם, מנעו מהם לעשות כן, בטענה כי יידרשו לשאת בהוצאות שנגרמו לנאשמים בגין בדיקות והוצאות נוספות.¹¹ לחלק מן הקורבנות שולמו סכומים שונים עבור הכליה, אך על פי רוב הופחתו מסכום זה חובות מדומים למיניהם. על פי המתואר בכתב האישום, חלק מן הנשים שפנו לתרום את כלייתן נפלו קורבן גם לעברות מין מצד סוחריהן.

¹¹ ת.פ. 40225/03 מ"י נ' מישקיס ואח'. בשל קושי באיתור אחד הנאשמים ואי שיתוף פעולה מצד חלק מן העדים, הוחלט לבטל את ההליכים לגבי שני נאשמים, ולהתלות הליכים לגבי השלישי.

שינויי חקיקה

בפרק זה נסקור חוקים, הצעות חוק ותקנות הנוגעות בנושא הסחר בבני אדם אשר נדונו בכנסת ובמשרד המשפטים בשנת 2007.

1. הצעות חוק

דן יחיד

מאז נכנס לתוקפו בשנת 2000 תיקון 56, אשר הוסיף את האיסור על סחר בבני אדם למטרות זנות בחוק העונשין, התקשה מערכת המשפט בקביעת מועדי דיון מהירים, בתוך פרק זמן סביר, בתיקי הסחר בנשים לעיסוק בזנות. גם לאחר שנחקק חוק המחייב קביעת עדות מוקדמת של קורבנות סחר, המשיכו בתי המשפט, בעיקר בתל אביב, לקבוע מועדי דיונים מאוחרים לעדותן של הנשים.¹² פרק הזמן הנכבד שעבר מאז הגעתן של הנשים למשטרה או למקלט ועד למסירת עדותן בבית משפט ריפה את ידיהן לא פעם, וגרם להן לבקש לחזור לארצן, למשפחתן שהיו מנותקות ממנה פרק זמן ממושך, והקל על סוחרים שחפצו בכך בחטיפתן או באימום עליהן למען יחזרו בהן מעדותן.¹³ תוצאה נוספת של מצב זה הייתה שחרורם של עצורים בחשד לעברת הסחר ממעצרם, בשל המעצר הממושך, שלא תמיד עמד במבחני החקיקה והפסיקה.¹⁴ על רקע זה, הוגשה הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 49) (דיון בידן בעברת הסחר בבני אדם לשם הבאתם לידי מעשה זנות), התשס"ח-2007, לפיה עברת הסחר תידון בידן יחיד.¹⁵ הצעה זו התקבלה בינואר 2008,¹⁶ וכך נאמר בדברי ההסבר:

הימשכות ההליכים מעבר לסביר מביאה לא אחת לשחרור נאשמים העצורים עד תום ההליכים המשפטיים. עיכובים אלה קשים במיוחד בתיקי סחר בבני אדם לשם הבאתם לזנות, שכן ככלל, המתלוננות אינן בעלות אזרחות ישראלית וחלקן מעוניינות לחזור למדינת מוצאן בהקדם, או שהן מבקשות לעבור תהליך שיקום בישראל אך אינן מסוגלות להתחיל בו עד לסיום עדותן, בשל חוסר הוודאות שהן שרויות בו. נוסף על כך, עם חלוף הזמן זיכרון האירועים עלול להתמעט, בייחוד עקב הטראומה שחוו קורבנות הסחר, ולהקשות על הערכת העדויות עד כדי פגימה במהימנותן.

¹² תיקון 39 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשנ"ב-1982, סעיף 117, קובע כי כאשר מוגשת בקשה לעדות מוקדמת בתיק סחר, על בית המשפט להחליט בבקשה תוך שבועיים מיום הגשתה, והעדות תיגבה תוך חודשיים מיום ההחלטה, אלא אם כן האריך בית המשפט את התקופה מטעמים מיוחדים שיירשמו.

¹³ ראו למשל ת"פ (שלום-ת"א) 1367/04 מ"י נ' טרסובה (גזר דין מיום 9.4.06). הנאשמת, קורבן סחר, הוכנסה על ידי סוחרים נשים למקלט לקורבנות סחר, על מנת להניא נשים מלתת עדותן.

¹⁴ חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה- מעצרים) מאפשר מעצר לתשעה חודשים, והארכתו ב-90 יום נוספים בכפוף לאישורו של שופט בית המשפט העליון (סעיף 62 לחוק). לרוב אושרו בקשות הפרקליטות להארכת מעצר בתיקי סחר, אך לעתים הן נדחו על ידי בית המשפט העליון, דבר אשר אילץ את הפרקליטות להגיע להסדרי טיעון מקלים עם הסוחרים (ראו למשל בש"פ 8648/06 מ"י נ' ברכמן ואח' (החלטה מיום 26.11.06) שם החליט בית המשפט העליון על שחרורם של חמישה מבין שבעה נאשמים בפרשה שנודעה בכינוי "תיק המחילות", שכן הסוחרים גם אילצו את הנשים להסתתר במחילות שנבנו למטרה זו בקירות בית הבושת שהוחזקו בו בזמן פשיטות משטרתיות. בית המשפט העליון נאלץ לנקוט צעד זה בשל קצב ניהולו האטי של המשפט.

¹⁵ זאת, בניגוד לכלל הקבוע בסעיף 37 (א) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984, שלפיו עברות שעונשן מוות או 16 שנות מאסר ומעלה יידונו בהרכב של שלושה שופטים, אלא אם כן הן נמנות ברשימת העברות שניתן להחריג מכלל זה, ובהן ניתן לדון בידן יחיד.

¹⁶ לנוסח המלא של ההצעה ראו:

הצעת חוק איסור צריכת שירותי מין בתשלום

באוגוסט 2007 הגישו "מוקד סיוע לעובדים זרים" והאוניברסיטה העברית לועדת המשנה בכנסת בנושא הסחר בנשים את טיוטת "הצעת חוק איסור צריכת מין בתשלום, התשס"ח-2007". הקווים המנחים הצעת חוק זו הם עונש של חצי שנת מאסר לאדם הצורך מין בתשלום, ואפשרות להמרת עונש זה בסדנה חינוכית בפעם הראשונה שהוא עובר את העברה. מכיוון שהלקוח הוא חוליה מרכזית וחשובה בתעשיית המין, לא ייתכן מאבק ממשי בתופעה בלא שיוטל עונש על האחראי העיקרי לה.

מסקר שערך מרכז המחקר של הכנסת עולה כי 78.2% מן הציבור בישראל סברו כי אין להעמיד לדין את לקוחותיה של תעשיית המין, על אף ש 60.9% סברו כי לענישת הלקוחות תהיה השפעה על צמצום התופעה. כלומר, למרות שענישת הלקוח נתפסת בתור כלי אפקטיבי לצמצום תופעת הזנות, רוב הציבור סבור שאין לנקוט אותה.

21.8% מקרב הציבור הסכימו כי יש להעמיד לקוחות לדין; 27% סברו כי יש להעמיד לדין נשים העוסקות בזנות. כלומר, הנשים עדיין נתפסות אשמות בתופעת הזנות במידה רבה יותר מן הלקוחות, הנתפסים לכל היותר כקורבנותיהן של הזונות.¹⁷ עם זאת, בנושא הביקוש הלכו בתי המשפט כברת דרך ניכרת בשנת 2007, אם כי מזווית אחרת, בהצגת עמדה שלפיה צרכני פורנוגרפיה יוצרים ביקוש לילדים למטרה זו, ומכאן חומרת מעשיהם.¹⁸ אמנם, המשפט מפריד כמעט תמיד בין בגירים לקטינים, ודברים הנתפסים כעברה חמורה כלפי קטינים ייחשבו לא פעם כמעשה לגיטימי בנוגע לבגירים. עם זאת, בעצם ההכרה כי הביקוש לפורנוגרפיה תורם להיצע בתחום זה, יש התקדמות חשובה של עולם המשפט הישראלי.

הצעת חוק איסור ניהול בית בושת באינטרנט

בשנים האחרונות עלה באופן משמעותי מספרם של בתי הבושת המתנהלים באינטרנט. לבתי בושת במתכונת זו יש תועלת רבה לעולם הפשע: הם מגנים על מנהליו באופן חלקי ממעצר בשל הקושי באיתורם; הם מאפשרים הסתרת הנשים מן העין; הם מגיעים לכל בית בישראל ומציעים בו את מרכולתם האנושית; והם מעניקים אנונימיות מוחלטת ללקוח, שאינו נדרש אף לצאת מפתח ביתו.

על מנת לעקור נגע זה מן השורש, ניסח "מוקד סיוע לעובדים זרים",¹⁹ את הצעת חוק העונשין (איסור ניהול בית בושת באינטרנט) התשנ"ז – 2007, הקובעת כי ניהול בית בושת וירטואלי הוא עברה, ודינה חמש שנות מאסר, ממש כמו ניהול בית בושת רגיל. למרות שגם במתכונתו הנוכחית של החוק ניתן להעמיד לדין אדם

¹⁷ שירלי אברהמי ממצאי סקר דעת קהל בנושא הפללת הלקוח בשירותי המין מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2007.
¹⁸ מספר גזרי דין ניתנו בשנת 2007, שבהם הרשיע בית המשפט גברים בהחזקת סרטונים ותמונות פורנוגרפיות של קטינים במחשבים ביתיים. (ראו למשל ע"פ (חי) מ"י נ' דרייב (גזר דין מיום 20.9.07); פ (שלוש – ת"א) 5174/06 מ"י נ' מיל (גזר דין מיום 6.9.07); ת"פ (שלוש – חי) מ"י נ' אופר (גזר דין מיום 23.9.07); ת"פ (שלוש – ת"א) 2483/07 מ"י נ' אור (החלטה מיום 27.6.07); ת"פ (פ"ת) 3555/05 מ"י נ' פוקסמן (גזר דין מיום 8.1.07)). בית המשפט ציין לא פעם בפסיקתו, כי צריכת סרטונים ותמונות אלו מביאה לכך שילדים יאולצו להשתתף בצילומים מעין אלו, ולמעשה הוא מקבל את הטענה כי הביקוש משפיע על ממדי ההצע. (ראו למשל ת"פ (כפ"ס) 3071/06 מ"י נ' פולק (גזר דין מיום 25.11.07) שם מציין בית המשפט את דברי הכנסת בעת דיוניה בהצעת החוק האוסרת על החזקת חומרים אלו, הקובעת כך: "החלטנו בסופו של דבר, שלא יהיה זה מן הראוי להתעלם מן העובדה, שבגלל הדרישה לסוג כזה של פרסומים פורנוגרפיים... אף שזה לשימוש אישי, הדרך היחידה להשגת הפרסום הזה היא לחייב ילדים להשתתף בהם, והפגיעה בילדים בהקשר זה היא כמעט בלתי נסבלת."
¹⁹ בשיתוף עם "משנה", המרכז הקליני למשפט וחברה של בית הספר למשפטים, המסלול האקדמי, המכללה למנהל.

המפעיל בית בושת וירטואלי, מכיוון שמדובר ברשימה פתוחה של מקומות,²⁰ התיקון המוצע מדגיש את חומרתו המיוחדת של בית הבושת הוירטואלי, אשר בהיעדר איסור מיוחד בחוק העונשין, וללא פעילות כמעט של רשויות האכיפה נגדו, נתפס כחוקי. על פי הצעת החוק, כפי שבבית בושת רגיל המנהל, הקופאי והשומר נושאים באחריות, כך גם על מנהל אתר של בית בושת וירטואלי, הגרפיקאי ואיש התוכן- לשאת באחריות למעשיהם.

הצעת חוק תרומת ביציות

למרות התנהלותן האיטית והמסורבלת של רשויות האכיפה בכל הנוגע לאכיפת החוק החדש, נדמה כי התנהלותה של הכנסת בנוגע לתרומת הביציות היא בגדר חלמאות של ממש. נדירים המקרים, שביית המחוקקים **יוצר ומקדם** ביצועה של עברה פלילית, במקום לחוקק חוק למניעתה; ונראה כי בדיוק צעד מעין זה ננקט בישראל בשנה החולפת. בשנה זו עברה בכנסת בקריאה ראשונה הצעת חוק תרומת ביציות, התשס"ז-2007, אשר מבקשת לשנות לחלוטין את המצב הקיים כיום בנוגע לתרומת הביציות, כך שנשים יוכלו לתרום ביציות אף אם אינן זקוקות להן לטיפול הפריה, וכי יוכלו לתרום ביציות אלו לשם תרומה למחקר. תרומת ביציות הנה הליך ממושך, מכאיב, ולעתים אף מסוכן, הכרוך בטיפולים מורכבים ומתישים. מנסחי החוק הניחו כי לא יירבו הנשים הישראליות אשר יבקשו לתרום ביציות למטרות מחקר בלבד, ולכן פתחו אפשרות זו גם בפני נשים שהן תושבות, ולא אזרחיות מדינת ישראל (סעיף 11(1) להצעת החוק). משמעותו של סעיף זה פשוטה: לא ירחק היום, ויימצא האדם שיבין את הפוטנציאל הכלכלי הטמון בהצעת החוק, אם תהפוך לחוק, ויפעל להשגת תרומת הביציות הנדרשת עבור המדענים, כאשר החלק הארי מהתשלום תמורת הביציות, אם לא כולו, יועבר לידיו. סחר בנשים צעירות לכאן, על מנת שיפיקו ביציות לכל דורש, או ניצולן של נשים ישראליות ותושבות ישראל מוחלשות למטרה זו, הם צעד מתבקש בשוק הסחר העולמי בבני אדם, הפועל לפי כללי ביקוש והיצע. כל עוד תשמש ישראל אבן שואבת לנשים המייצרות ביציות, ותפגין את נכונותה לשלם עבורן, ימצאו האנשים שיספקו סחורה זו, גם בניגוד לרצונן של הנשים, ותוך ניצולן הציני.

על הכנסת להתייחס לתרומת ביציות כאל תרומת איבר, ולהגביל אותה לתרומה במעגל קרבה ראשוני בלבד, או לתרומה של אישה המעוניינת לעבור הליך הפריה בעצמה, אך לא תרומה של כל אישה החפצה לעשות כן

²⁰ החוק קובע כך: "מי שמחזיק או מנהל מקום, לרבות כלי רכב או כלי שיט, לשם עיסוק בזנות, דינו- מאסר חמש שנים" (סעיף 204 לחוק העונשין, התשל"ז-1977). עד היום, ולמרות ריבוי בתי הבושת המתנהלים באינטרנט, הוגש רק כתב אישום אחד בנושא זה, בעניינו של סרסור בשם **רותם הולצמן**. על פי העובדות העולות מגזר הדין, הולצמן נהג לפרסם נשים באתר אינטרנט שפרסם שירותי זנות. (ת"פ (ת"א) 1902/07 מ"י נ' **הולצמן** (גזר דין מיום 18.11.07)). הלקוחות היו בוחרים את תמונת האישה המועדפת עליהם ומזמינים אותה בטלפון. הולצמן היה שולח את האישה במונית לבית הלקוח, וסכום האתנן נחלק בינו ובינה שווה בשווה. בגין עברות אלו, הורשע הולצמן בקשירת קשר לביצוע פשע ובסרסרות לזנות, ונדון למאסר בפועל של ארבעה חודשים, שיוכל לרצות בעבודות שירות אם יימצא מתאים לכך, מאסר על תנאי למשך 12 חודשים, וקנס של 25,000 ₪. האדם אשר ניהל את בית הבושת הוירטואלי נידון לשישה חודשי מאסר בעבודות שירות, 12 חודשי מאסר על תנאי, ו- 20,000 ₪ קנס. כרגיל במקרים אלו, הנשים, שעליהן מתימרת עברת הסרסרות להגן, נשכחו מזיכרוננו של בית המשפט, אשר בחר לפצות את אוצר המדינה ולא אותן.

תמורת תשלום, ולבטח לא כאשר היא תושבת בלבד ולא אזרחית, מה שיוצר לא פעם חולשה של ממש במעמדה.²¹

2. פטור מאגרת בית משפט לקורבנות סחר

ביום 18.4.2007 פורסמו תקנות בתי המשפט (אגרות), התשס"ז-2007, הבאות תחת תקנות בתי המשפט (אגרות), התשמ"ח-1987. בהתאם לתקנה 19(8) זכאים לפטור מאגרה "בעל דין הזכאי לשירות משפטי לפי התוספת לחוק הסיוע המשפטי, בעניינים ובהיקף שנקבעו בה". בהתאם לסעיף 1 לתוספת לחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972 (שתוקן אף הוא במסגרת חוק איסור סחר בבני אדם) יינתן סיוע משפטי לאדם שנעברה נגדו עברה לפי סעיף 375א או 377א(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, או עברות נלוות, בכל הנוגע – (א) להליכים לפי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, זאת ללא תלות ביכולתו הכלכלית של הקורבן. כך שעל פי התקנות החדשות זכאים נפגעי עברת סחר לפטור מתשלום האגרה.²²

3. תקנות הקרן למאבק בסחר בבני אדם ולשיקום קורבנותיו

בחוק איסור סחר בבני אדם נקבע כי תוקם קרן שהכנסותיה יוקדשו למאבק בסחר בבני אדם, למניעתו ולשיקום קורבנותיו. על פי הקבוע בחוק, קנסות שיוטלו על סוחרים, וכספים ורכוש שיחולטו מהם, יועברו לקרן מיוחדת שתוקדש למאבק בסחר בבני אדם, למניעתו ולשיקום קורבנותיו. מחצית מכספי הקרן מיועדת לשיקום קורבנות הסחר, והמחצית האחרת מיועדת למאבק בסחר, למניעתו ולתשלום פיצוי שנפסק לקורבנות בפסק דין חלוט ש לא עלה בידם לגבות. בדצמבר 2007 הושלם ניסוחן של התקנות, אשר מכוון עתידה לקום הקרן.²³

קרן זו מהווה פגיעה בזכויות קורבנות העברה, למרות היומרה, כביכול, להגן עליהם. באצטלה של מאבק בסחר בבני אדם, מניעתו ושיקום קורבנותיו, פעולות אשר אמורות להיעשות במימונה של מדינת ישראל, הקרן גוזלת את כספי הקורבנות ומשיבה רק חלק ממנו לידיהם, בעקיפין, ורק לאחר שיציגו תוכנית שיקום. כל זאת, לא מן הטעם שכסף זה שייך לקורבנות, כי אם מכיוון שהוא עשוי לסייע בשיקום. וכך, למרות שרובו המכריע של הכסף שיימצא בקרן יהיה פרי שעבודם, לא יזכו הקורבנות עצמם ליהנות ממנו.

²¹ לביקורת נוספת על הצעת החוק ראו: סמדר נוי (קניון), דניאל מישורי, יאלי השש "אווזות המטילות ביציות זהב - הצעת חוק תרומת ביציות התשס"ז" רפואה ומשפט 36, יוני 2007, עמ' 179-161; נייר עמדה של עמותת אשה לאשה מיום 12.6.07 בנושא הצעת חוק תרומת ביציות. פנייה שהוכנה בנושא זה במשותף על ידי עמותת אשה לאשה והמרכז לחינוך משפטי קליני בבית הספר למשפטים של המכללה למנהל לועדת הבריאות של הכנסת ולועדת חוקה חוק ומשפט ביום 9.12.07 לא נענתה עד היום.

²² סעיף 19(7) לתקנות.

²³ תקנות העונשין (דרכי הנהלת הקרן הייעודית לטיפול בנכסים שחולטו במסגרת תיקי סחר בבני אדם והחזקה בתנאי עבדות), התשס"ח – 2007.

4. החלטות בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין

בית הדין לביקורת משמורת,²⁴ וגם ממונה ביקורת גבולות, הם צומת מזהה ומאתר קריטי עבור אותם אנשים אשר הוחזקו בתנאי עבדות או נסחרו לשם כך ועומדים בפני גירוש. לדייני בית הדין לביקורת משמורת נערכה השתלמות בחודש אוגוסט 2007 בנושא החוק החדש, אך נראה כי החוק טרם הופנם כל צורכו.

כך, למשל, בפרוטוקול דיון בבית הדין מחודש יולי 2007, עצורה שאינה יודעת איזו אשרה יש בידה, אם בכלל, מספרת שהבטיחו לה אשרת עבודה ותנאים מסוימים אשר לא התקיימו, כי עבדה במשק בית ללא הפסקות או יום מנוחה תוך בידודה, וציינה כי הוטרדה מינית על ידי המעסיק:

הוא לא שילם לי כסף ולא נתן לי אפילו יום חופש... חוץ מזה, הוא הטריד אותי מינית. לא הלכתי למשטרה, כי המעסיק שלי איים שידאג לגרש אותי, ולא היה לי גרוש. כאשר אמרתי למעסיק שאני לא מוכנה לעבוד בתנאים האלה, הוא לקח לי את הדרכון, את כרטיס הטיסה, ואמר לי שאני חוזרת מיד.²⁵

בית הדין החליט אמנם כי יש לחקור את המקרה אך הסתפק בכך, מבלי לדרוש כי האשה תזכה בתנאים הולמים לקורבן עבדות, ובהם העברה למקלט. צו המעצר אושר ללא שינויים.

בפרוטוקול מאוגוסט 2007 סיפרה עצורה מאסיה לבית הדין כי אינה יודעת מניין הגיעה, אך היא הועברה דרך גבול מצרים בדרך לא דרך, ונכפתה בידי גבר ישראלי, שהציע לסייע לה, לקיים יחסי מין עם פועלים סינים. הוא גבה ממנה שכר יומי, אם הגיעו לקוחות באותו יום אם לאו:

אני לא יודעת מהיכן הגעתי. אני כנראה רומית. שילמתי הרבה כסף בסין לאדם סיני שדיבר עברית, שאמר שיתן לי אשרת עבודה לחצי שנה בישראל. אילו ידעתי שכך יהיה לא הייתי מגיעה לישראל.²⁶

גם כאן, מנהלת ההגירה נשלחה לפתוח בחקירה אך האישה נותרה בכלא, תוך שבית הדין מציין כי יש לנהוג בה כמסתננת, ולא כאל קורבן עבדות.

המצב בתחילת 2008 אינו שונה: לפחות שני מקרים המעלים חשד לסחר והחזקה בתנאי עבדות, בשל הפרטים שמסרו העצורים וסממנים חיצוניים האמורים לעורר חשד, כגון העסקה בתנאים מבודדים ואי ידיעת השפה האנגלית, זכו להבחנה של בית הדין כ"טיפול כושל מצד חברת כוח אדם" או עברות מרמה.

²⁴ בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין מקיים ביקורת שיפוטית על מעצרים של שוהים שלא כדין, במוחזקים במתקני כליאה מכוח חוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952. בית הדין רשאי להתיר את שחרורו של העצור בתנאים שיקבע, אך איננו רשאי לבטל את צו הגירוש.

²⁵ פרוטוקול בית הדין מיום 4.7.07, החלטת הדיינת שרון בבלי לארי

²⁶ פרוטוקול בית הדין מיום 15.8.07, החלטת הדיינת רותי גרינברג

אכיפה

כפי שצויין לעיל, נדמה כי החוליה החלשה ביותר במאבק נגד הסחר בבני אדם במדינת ישראל הייתה ונותרה רשויות האכיפה, ואי יכולתן להפנים את משמעותה של החקיקה החדשה. הסחר בבני אדם, כך נדמה, עודנו נתפס על ידן כסחר בנשים מברית המועצות למטרת עיסוק בזנות, וכל תבנית אחרת, החורגת ממתכונת "קלאסית" זו, איננה סחר, כי אם התעמרות במהגרי עבודה גרדא. בפרק זה נבחן את התמודדותן של המשטרה והפרקליטות עם העברות החדשות, ונדגים כיצד בשל כישלון שתיהן לזהות תופעות אלו, עדין לא הגיעו העברות החדשות לבית משפט, למרות המצאן בקרבנו, כפי שמלמד הניסיון, מזה שנים רבות.

1. משטרה

מנהלת ההגירה היא הגוף העיקרי האמור לעסוק בעברות כלפי מהגרי עבודה. כיום היא אינה מצליחה לזהות את סממני עברות העבדות ועבודת כפייה, גם כאשר הן מופיעות בצורותיהן החמורות ביותר. תורמים לכך הן חוסר ידע, והן היעדר תקציב מספיק, שכן עיקר תקציבה של המנהלת מועבר למטרות מעצר וגרוש. כאשר נפגעי עברת העבדות ניגשים למנהלת ההגירה להגיש את תלונתם לרוב תיחקרנה עברות מרמה או עושק ולא עברות סחר בבני אדם.

כך, למשל, בדצמבר 2006 נחשפה קבוצה של תשעה עובדים תאילנדים שהוחזקו בלולי עופות במושב בן זכאי. הקבוצה הוחזקה שם בידי זוג אחים, בתנאים לא אנושיים: הם נדרשו לעבוד שעות רבות, ולעתים גם 22-23 שעות ביום. בעדויותיהם דיווחו העובדים כי נדרשו להאכיל את האווזים מדי ארבע שעות ואז להשגיח עליהם, כך שאם ימותו ניתן יהיה למרוט את נוצותיהם ולנקותם, על מנת שניתן יהיה למכור אותם לאלתר. תלונות של העובדים בחברת כוח אדם שהביאה אותם לישראל נענו באיומים לגירושם לתאילנד, דבר שהיה מונע מהם לשלם את החוב שהותירו בארצם.

למרות שעברה למעלה משנה מאז אותרו התאילנדים, עד היום הסתפקו רשויות אכיפת החוק בהגשת כתב אישום נגד האחים בגין פיתום האווזים, לפי חוק צער בעלי חיים, תשנ"ד 1944, ובגין שחיטת עופות מחוץ לבית שחיטה, בניגוד לסעיף 28(א) לפקודת מחלות בעלי החיים, התשמ"ה 1985, אך לא בגין תנאי העבדות שנכפו על התאילנדים. במכתב שכתבה מנהלת ההגירה לעמותת "קו לעובד" בעניין זה, נקבע "לא מצאנו כי ישנם [כך במקור] ראיות להעסקה בתנאי עבדות."²⁷

במקרה אחר, ל., אזרחית אוקראינה, הגיעה לישראל באמצעות משרד תיווך, לאחר ששילמה \$500 דמי תיווך. בארצה, הובטח לה שתעבוד בישראל אצל אדם חשוב ובכיר, וכי כל הדברים הנוגעים לאשרה יוסדרו בישראל. כן נאמר לה, כי תתגורר בביתו של מעסיקה. בפועל, מעסיקה בישראל לא שילם לה שכר, לא העניק לה ימי חופשה, הטריד אותה מינית, והיא נדרשה לעשות עבודות שונות שלא נכללו בחוזה המקורי. המעסיק הרבה לערוך מסיבות, והיא נדרשה לשרת את האורחים. כאשר אמרה למעסיקה כי אינה מוכנה לעבוד בתנאים אלו, נטל את דרכונה ואת כרטיס הטיסה שלה, והודיע לה שהיא חוזרת לארצה. בשלב זה

²⁷ מכתבה של רס"ר מאיה פרץ, חוקרת במנהלת ההגירה, לד"ר יובל ליבנת, היועץ המשפטי של "קו לעובד", מיום 14.8.07

ברחה ממנו, והגיעה למקלט לקורבנות סחר. המשטרה החליטה לסגור את התיק מחוסר ראיות, ולהמשיך לחקור רק את העבירות השוליות בפרשה, כגון נטילת דרכון.

2. הפרקליטות

בשל הדרך שבה חוקרת המשטרה את עברת הסחר והעברות הנלוות לה, נפתחו מעט מאד חקירות, ועוד פחות מהן גובשו לכלל כתב אישום. גם כתבי האישום המועטים שגובשו- שלושה בגין עבודת כפייה ואחד בגין עבודת- ממתנינים פרק זמן ממושך לאישורם בידי הפרקליטות.²⁸ למיטב ידיעתנו, בכך מתמצה פעילות הפרקליטות בשנה זו בנושא הסחר והעברות הנלוות.

²⁸ דברי סנ"צ דורית בן מאיר, ממנהלת ההגירה, בישיבה משותפת בכנסת לועדה לבחינת בעיות העובדים הזרים ולועדת המשנה למאבק בסחר בנשים 26.12.07.

פסיקה

על אף שבשנת 2007 עדיין היה הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות ענף הסחר העיקרי שנדון בפסיקה, ניתן היה לראות, לראשונה, התייחסות מצומצמת גם לעברות אשר נוספו בחוק החדש, ובעיקר בנושא הסחר באיברים. כמו כן, תיבחן כאן פסיקת בג"צ בנושא זה.

1. סחר למטרות עיסוק בזנות

מראשית דרכן של הרשויות בנושא הסחר בבני אדם, היה זה הסחר בנשים לזנות שצד את עיניהן, אך אף הוא במתכונת מצומצמת בלבד. תשומת לב מרבית הוקדשה לסחר בנשים זרות, בעיקר מברית המועצות לשעבר, אל תוך ישראל, בעוד שסחר בנשים ישראליות לחו"ל, וסחר בנשים ישראליות בתוך ישראל עצמה עודם חוסים תחת מטריית "הרצון החופשי" או "הבחירה החופשית" של הנשים המועסקות בזנות במסגרת זו. בפרק זה נבחן את תבניות הסחר השונות שהתפתחו בישראל למטרות עיסוק בזנות ואת יחסם של בתי המשפט כלפיהן.

2. החזקה בתנאי עבדות לצורך מתן שירותי מין

בחודש מאי 2007, ערכה מנהלת ההגירה מעקב ממושך אחר שני אזרחים מסין אשר סרסרו בנשים לזנות ובצעו עברות נוספות. השניים נעצרו, ובביתם התגלו ארבע נשים מסין אשר הוחזקו שם ונאלצו לעסוק בזנות בכפייה. שתיים מהנשים עברו מסלול זה למסלול שעוברות נשים אשר נסחרות לישראל למטרות זנות ממדינות ברית המועצות לשעבר: מצוקה כלכלית קשה, גיוס במדינת המוצא, הבטחות שווא לגבי טיב העבודה בישראל ותנאיה, קנייתן, העברתן מסע מפרך דרך גבול מצרים כשהן מוסתרות, מכירתן לסרסור וכפייתן לעיסוק בזנות, תוך בידודן, כליאתן ושימוש באיומים. שתי הנשים האחרות עברו כל אחת דרך חתחתים אחרת בישראל עד שהתגלגלו לידי אותו זוג סרסורים - סוחרי אדם, אשר הבטיחו להן קורת גג וסיוע בדמות עבודה אשר אשרה בצדה. ארבע הנשים נאלצו לספק שירותי מין למהגרי עבודה מאסיה, והובאו בידי הסוחרים לאתרי קרוונים שבהם הוחזקו המהגרים. בתום הערב היו הנשים נלקחות חזרה לדירת הסרסורים ויוצאות ממנה רק לערב זנות כפוי נוסף.

הנשים, אשר לא דוברות כל שפה מלבד סינית, היו כבולות בידי סוחריהן, אשר שלטו בחייהן באופן ממש ו הבטיחו את צייתנותן באמצעות איומים עליהן ועל בני משפחותיהן. תנאים אלו אמנם עולים כדי החזקה בתנאי עבדות על פי החוק,²⁹ אך הסתבר שהדבר אינו מספיק על מנת לממש את זכויותיהן. גם לאחר שהסוחרים נעצרו בידי מנהלת ההגירה, היו הנשים מפוזרות וחרדות לגורלן וביקשו שלא למסור תלונה במשטרה. על אף שהנשים נעצרו לאחר שבידי המנהלת היו ראיות המצביעות על כך שהן הועסקו בזנות, טענו חוקרי המנהלת שאין מדובר בעברות של סחר או עבדות אלא סרסרות בלבד. כך או כך, גם ללא עדות

²⁹ לגבי שתיים מן הנשים ניתן היה ליישם את סעיף 375א(א) לחוק איסור סחר בבני אדם "המחזיק אדם בתנאי עבדות לצורך עבודה או שירותים לרבות שירותי מין, דינו - מאסר שש עשרה שנים", ולגבי שתי נשים אחרות ניתן היה לעשות שימוש הן בסעיף 375א(א) והן בסעיף 377א(א) - הסוחר בבני אדם לשם הבאתו לידי מעשה זנות.

הנשים היו לתביעה די ראיות על מנת להגיש כתב אישום כנגד הנאשמים, אך במסגרת הסדר טיעון הורשעו השניים בסרסרות בלבד. התנהלותן של רשויות האכיפה במקרה זה מלמדת כי טרם הופנמה העובדה של ישראל נסחרות גם נשים ממדינות אחרות ולא רק ממדינות ברית המועצות לשעבר; וגם כאשר הוצגו בפניהן הוכחות חיות לכך, נמנעו מלנהוג בהתאם הן ביחס לסוחרים והן ביחס לקורבנותיהם.

3. סחר בנשים זרות לישראל

הענישה של סוחרים הנשים בבתי המשפט עודנה קלה מן הענישה המתאפשרת בחוק, ועמדה בשנת 2007 במוצע על 2.8 שנות מאסר בפועל, 1.6 שנות מאסר על תנאי, והעונשים נעו בין 9 חודשים ל-7 שנות מאסר. 78% מהתיקים נסתיימו בהסדרי טיעון.

זוהי ירידה קלה, נוספת, ביחס לשנים הקודמות: בשנת 2004 היה עונש המאסר הממוצע על עברת סחר בבני אדם 3.6 שנות מאסר והעונשים נעו בין 5 חודשי מאסר בפועל ל-8 שנים. בשנת 2005 העונש הממוצע עלה ל 4.6 שנות מאסר, והוא נע בין 4 חודשי עבודות שירות לבין 18 שנות מאסר. לעומת זאת, בשנת 2006 ירד רף הענישה באופן חד ל-2.9 שנות מאסר במוצע, כאשר העונשים נעו בין 6 חודשי עבודות שירות ל-13 שנות מאסר.

4. סחר פנים בנשים ישראליות

כפי שצויין לעיל, העברות הקבועות בחוק החדש אינן מצריכות סחר חוצה גבולות דווקא, ויכולות להתקיים גם בתוך מדינת ישראל, כשקורבנות הסחר הן נשים ישראליות. דוגמה מובהקת לקיומו של סחר מעין זה ניתן למצוא בתיק שנדון בשנת 2007 בבית המשפט המחוזי בתל אביב, למרות שההתרחשויות שנדונו בו אירעו עוד בטרם נכנס החוק החדש לתוקפו. תיק זה חושף את פניה הכעורות של העבדות המודרנית בצבעי כחול לבן- בלא שיהיו מעורבות כאן נשים זרות או סחר חובק גבולות, כי אם רק עברייני מקומי וסמים.

שמעון וקנין הועמד לדין בגין סחר בסמים, סרסרות, החזקת מקום לשם עיסוק בזנות, קשירת קשר לביצוע פשע, איומים, סחיטה באיומים, סחיטה בכוח, וניסיון להביא אדם לידי עיסוק בזנות.³⁰ הנאשם חייב את הנשים לשלם לו בעבור הסם, אסר עליהן לעזוב את בית הבושת כל עוד לא שילמו עבורו, בשל היותן (לשיטתו) בעלות חוב כלפיו, הוא איים עליהן וסחט אותן באיומים ובכוח אם העזו לעשות כן. וקנין שעבד את הנשים לצרכיו, תוך שהוא מספק להן סם בכל עת שרצו, עד שהפך אותן לתלויות בו באופן מוחלט, משועבדות לצרכיו הכלכליים. וכך כותב בית המשפט בגזר דינו של וקנין:

"המדובר בעצם בסוג של עבדות של אותן בנות, שהיו מוכנות למכור את גופן לאותם צרכנים של מעשי מין, אך גם את נפשן לסמים שאותם סיפק הנאשם, ובכך הפכה תלותן של אותן מתלוננות בנאשם למוחלטת עד אשר הנאשם שלט לא רק בגופן, בנפשן ובזמנן, אלא גם מנע מהן כל אפשרות לעזוב את בית הבושת עד אשר יחזירו את חובן הכספי, והרי חוב זה רק הלך והתעצם מדי יום ביומו, כך שסיכוי לאותן בנות להשתחרר מאותו שעבוד- לא היה קיים בפועל." (ההדגשות אינן במקור)

³⁰ ת"פ (ת"א) 40305/06 מ"י נ' וקנין (גזר דין מיום 6.12.07).

במקרה אחר שאירע בשנת 2007, ניתן היה וצריך היה להעמיד לדין נאשם גם בגין עברת העבדות, אך רשויות האכיפה לא עשו כן. **שלום מנחיימוב** הורשע בעברות שעניינן סחר בסמים, החזקה וניהול מקום לשם זנות וסרסרות.³¹ מנחיימוב עבד בתור שומר ובחלק מהתקופה בתור מנהל של בית בושת ברחוב נווה שאנן בתל אביב, אזור שמוכר בתנאיו הקשים, וסיפק סמים לנשים שהעסיק בזנות. בית המשפט ציין בגזר הדין:

גם העברות של סרסרות למעשי זנות והחזקה וניהול מקום לשם זנות, הן עברות חמורות, מכוערות ומעוררות שאט נפש... כאשר הנאשם שימש גם במקרה זה חוליה לא שולית במערכת זו של ניצול חולשתן של אותן יצאניות וניצול תלותן בסמים מסוכנים.³²

אמצעי השליטה שהופעלו בעבר כלפי קורבנות סחר מבריה"מ, כמו החרמת המסמכים המזהים, איומים בדבר גירושן האפשרי ועבדות חוב שנוצרת בעקבות ההוצאות על רכישתה של האישה והטסתה לארץ, הוחלפו באמצעי שליטה חריפים לא פחות המופעלים כלפי קורבנות סחר פנים, בהם יצירה והגברה של תלותן בסמים, איומים בדבר שלמותן הפיזית ועבדות חוב שנוצרת בעקבות רכישת הסמים. עם זאת, ולמרות הכתובת על הקיר, נדמה כי המשטרה והפרקליטות עודן מגששות באפילה.

5. אחריותם הפלילית של לקוחות קורבנות סחר פנים

לקוחותיה של קורבן סחר פנים אינם פטורים מאשם פלילי. עוד בטרם תיכנס לתוקפה הצעת החוק להפללת לקוחותיה של תעשיית המין בכללותה, נראה כי במקרים של סחר או עבדות ניתן להפליל לקוחות על פי החוק הקיים. קיום יחסי מין עם אישה המצויה תחת השפעת סם, אף אם עיסוקה הוא זנות, ממלא את יסודותיה של עברת האינוס, שכן האישה מצויה ב"מצב אחר המונע התנגדות" כמוגדר בעברת האינוס בחוק העונשין (סעיף 345(א)(4)). על רשויות האכיפה, ובעיקר המשטרה, להתאים את תפיסותיהן המיושנות לאלו של המאה ה-21: **לא לעצור ולחקור את הנשים על הטרדה, שידול, או שימוש בסמים, כי אם לעצור ולחקור את הגברים העושים בהן שימוש.**

דוגמה לתיק שבו ניתן וצריך היה להעמיד לדין את הלקוח, הוא ערעור פלילי שנדון בשנת 2007 בבית המשפט העליון. פרשה עגומה זו מעלה מסכת התעללות קשה של גבר בגרושתו, שבה אנס אותה הנאשם, תקף אותה, ואילץ אותה לקיים יחסי מין עם גברים תוך שהוא טוען באוזניהם כי היא עוסקת בזנות וקובע את המחיר.³³ בגין העברה האחרונה, הורשע הנאשם בשידול למעשה זנות, וניסיון לשידול, במקום להגדיר עברה זו כאינוס באמצעות אחר, מה שהיה מוביל לענישה מחמירה יותר, ללא ספק. וכך תיאר בית המשפט את השתלשלות העניינים ביחס לאחד האישומים:

לבד אילדיז – אזרח זר השוהה בארץ לצורכי עבודה, אישר כי קיים יחסי מין עם המתלוננת לאחר שהמשיב הציע לו זאת בתמורה ל- 50 ש. לדבריו, המתלוננת פחדה ורעדה כל זמן

³¹ ת"פ (ת"א) 40100/07 מ"י נ' מנחיימוב (גזר דין מיום 29.10.07).

³² עמ' 4 בגזר הדין

³³ ע"פ 1184705 מ"י נ' פלוני (פסק דין מיום 23.7.07)

שהיה לידה – והוא פירש זאת כפחד "מהחבר או הבעל שלה". במהלך ביצוע האקט המיני כיסתה המתלוננת את פניה. העד הביט על המשיב - ששהה כל הזמן במרחק 3-4 מטרים מהם - מאחר שלא הבין את הסיבה לכך. המשיב אמר למתלוננת דבר מה שאותו לא הבין, והיא הסירה את ידיה מעל פניה.

ובמילים אחרות- האדם שעמו אולצה המתלוננת לקיים יחסי מין הבין כי היא מתנגדת, אך פוחדת מן הנאשם. עם זאת, הוא המשיך בקיום יחסי המין. במקרים מעין אלו, לדעתנו, ניתן וצריך להעמיד לקוחות לדין.

6. סחר בנשים ישראליות לחו"ל

בתחילת שנת 2007 הוגש כתב אישום נגד אנג'ליק סבאג גוטייר, המייחס לה עברות של קשירת קשר לסחר בבני אדם, אספקת סם מסוכן, איומים ועברות נוספות.³⁴ הנאשמת נעצרה בעקבות פנייה שהועברה אל משטרת ישראל על-ידי "מוקד סיוע לעובדים זרים", אשר מתנדביו קיימו שיחת טלפון עם הנאשמת בעקבות מודעה שפורסמה בעיתון³⁵. מכתב האישום עולה, כי הנאשמת סחרה לפחות בתשע נשים ישראליות, אשר גויסו על ידי מודעות בעיתונים וגיוס אישי במועדוני בילוי בישראל. הנאשמת רכשה להן כרטיסי טיסה לאירלנד, החרימה את מסמכיהן המזהים, אילצה אותן להצטלם בעירום לאתר האינטרנט שהפעילה, הכריחה אותן לקיים יחסי מין עם לקוחות- על אף הסירוב של חלק מהן- לקחה מהן את הכסף ששילמו הלקוחות ומיכרה אותן לסמים, כל זאת, בסיועו של שותף שטרם נתפס. טרם ניתנה הכרעת דין בתיק. עם הגשת כתב האישום נגד סבאג, פנה המוקד לפרקליטות המדינה ולמשטרת ישראל בבקשה להעמיד לדין גם את המסייעים לעברה שנעשתה, בכללם העיתון שפרסם את המודעה והיה מודע לתוכנה, הצלם אשר צילם את תמונות העירום של הנשים והעבירן ישירות לנאשמת; וכן סוכנות הנסיעות שאליה הגיעה הנאשמת פעם אחר פעם בליווי קבוצת נשים צעירות, שדרכוניהן בידיה, וביקשה לרכוש להן כרטיסים.³⁶ הפרקליטות החליטה שלא להעמיד לדין את הצלם ואת סוכנות הנסיעות, שכן לא נמצאו ראיות מספיקות לכך שידעו על המתרחש.³⁷

בינואר 2008 ניתן גזר דינו של ארקדי קיזנר, אשר הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בניסיון להבאת אדם לשם עיסוק בזנות, לאחר שגייס נשים ישראליות לעיסוק בזנות בקנדה.³⁸ קיזנר, בעל עבר פלילי בתחומים הנלווים לזנות ובעברות סמים, נשפט במסגרת הסדר טיעון לשישה חודשי מאסר בפועל ושנת מאסר על תנאי.

המוקד העביר בשנה החולפת 10 פניות נוספות למשטרת ישראל בעניינם של מקרים אחרים המעלים חשד ממשי לסחר בנשים ישראליות לחו"ל. באשר לפניות אלו טרם נתקבלה תשובה עד היום.

³⁴ פ"ח (ת"א) 1067/07 מ"י נ' סבאג (הדיון בתיק טרם הסתיים)

³⁵ לשון המודעה שהתפרסמה במדור "דרושים" של המקומון "הלוח הכתוח" בחיפה ביום 20.10.06: "\$1000 ביום!! +טיסות ליפהפיות לעבודה בלונדון!! +אנגלית"

³⁶ מכתב מיום 27.6.07

³⁷ מכתב מפרקליטות המדינה מיום 21.11.07

³⁸ פ"ח (ת"א) 1071/06 מ"י נ' קיזנר, (גזר דין מיום 22.1.08)

7. סחר באיברים

כתב האישום היחיד שהוגש בשנת 2007 על פי החוק החדש, ושהדיון בו גם הסתיים בשנה זו, היה בפרשיית סחר באיברים שהתנהלה בצפון. קבוצת אנשים, אשר אחד מהם התחזה לרופא, פרסמו מודעות בעיתונים בשפה הערבית וכתבו בהן כי מבוקש תורם כליה מכל סוג דם, ומובטח פרס כספי לתורם בתקופת ההחלמה. על פי הדברים האמורים בגזר הדין, חיפשו הנאשמים אנשים חסרי הגנה, בעלי רקע סוציו אקונומי נמוך, אשר עקב חולשתם הנפשית או חוסר מודעותם ותנאי חייהם הקשים, הסכימו לקצירת כליה תמורת הבטחה לתשלום כספי זעום.³⁹

הנאשמים, תוך שימוש בלחץ פסיכולוגי, מרמה והטעיה, שכנעו את קורבנותיהם לתרום את כלייתם בלא שמסרו להם את כל המידע הנדרש, בלא שהוסברו להם הסיכונים הנפשיים והפיזיים הטמונים בכך, והסיכונים האפשריים כתוצאה מן הניתוח כגון הרדמה, זיהומים, בלא שנבדקה כשרותם הפיזית והנפשית לעבור את ההליך, וגם לא הוסבר להם כיצד יתנהלו חייהם אחרי הניתוח. הקורבנות הוטסו לאוקראינה לצורך הניתוח. הנאשמים שנוזקו לכליה, "הרוכשים", שילמו 125,000-135,000 דולר לידי הסוחרים עבור השתלתה בגופם. יש לציין, כי גם בעניין זה השליכו באי-כוחם של הנאשמים את יתרון טיעון ההסכמה של הקורבן, ממש כמו בתיקי הסחר לעיסוק בזנות, וניסו לטעון כי מצב שבו אדם מסכים מרצונו לתרומת איבר מגופו תמורת תשלום, איננו יוצר את עברת הסחר.⁴⁰

בתיק אחר השנה, נדונה בקשה שהגישה הפרקליטות למעצרו של אדם בגין חשד לסחר באיברים. לפי החשדות נגדו, נטען כי בשנת 2007 שימש איש קשר באוקראינה, שם היה מקבל את פני התורמים המיועדים בשדה התעופה, מוביל אותם למלון ולבית החולים לצורך הניתוח, ולאחר החלמה של מספר ימים מחזיר אותם לשדה התעופה ומשלם להם על האיבר שנלקח מגופם. בית המשפט החליט לעוצרו, תוך שהוא קובע כך:

רב החשש שמי שנכון למסור איבר מאיברי גופו, בתמורה כספית, עושה כן מחמת מצוקה שאין לו כל דרך אחרת להביאה כדי פתרון... עוד אוסיף כי דווקא לאור העובדה לפיה בחלופה הרלוונטית נקט המחוקק לשון "נטילת" ולא לשון "הבאתו" נלמד כי לא הייתה כוונה לשימוש בכוח או במרמה ועושה, הגם שברי כי באלה יש כדי להוסיף לחומרה לגיבוש העברה... ברי לשיטתי כי לכל הפחות הצעת תמורה כספית לאדם עבור הזכות באיבר מאיברי גופו, מהווה עסקה שבה אדם אחד רוכש זכויות באדם אחר ומשכך, ולאור המצב האמור בדברי ההסבר, באה בגדרי עברת הסחר. לא כל שכן כאשר רכישת הזכויות באה תוך ניצול מצוקתו של האחר.⁴¹

³⁹ תפ"ח (ח"ל) 4044/07 מ"י נ' אלן (גזר דין מיום 16.12.07)

⁴⁰ בש"פ 6673/07 זיס נ' מ"י (החלטה מיום 5.8.07)

⁴¹ מ (נצ') 3219/07 מ"י נ' טטרצ'וק (החלטה מיום 31.7.08)

8. סחר לעבדות- "טורקים תמורת טנקים"⁴²

בהתאם להסכם שנחתם בשנת 2002 בין תע"ש לבין טורקיה להשבחת 170 טנקים טורקיים, התחייבה מדינת ישראל להעסיק גם 800 עובדים טורקים על ידי חברת "ילמזלר", חברת בניין טורקית הרשומה בישראל- לקיזוז החוב. עובדים אלה לא יהיו חלק ממכסת עובדי הבניין המובאים לישראל. נקבע גם כי עובדים אלה יהיו כבולים "כבילה אבסולוטית" למעסיקהם, כלומר: פיטורין או התפטרות יובילו לאובדן מעמד בישראל ויחשפו את העובד למעצר ולגירוש ללא אפשרות להסדיר מחדש את מעמדו.⁴³ במצב זה, כאשר העובדים מועברים ממדינה אחת למדינה אחרת, ומשמשים מטבע עובר לסוחר, מתבצע סחר בוטה, לאור יום, בין שתי ממשלות; סחר לגיטימי לחלוטין בעיני שתי הממשלות.

נגד הסדר זה הגישו "מוקד סיוע לעובדים זרים" ו"קו לעובד" עתירה בשנת 2004.⁴⁴ בעתירה דרשו הארגונים להחיל את "נוהל שמיים סגורים" ו"נוהל מעבר ממעסיק למעסיק" גם על עובדי "ילמזלר". בעוד העתירה תלויה ועומדת, ניתן פסק הדין בעניין הסדר הכבילה של כלל עובדי הבניין, ונקבע כי ההגבלה על מעבר בין מעסיקים אינה חוקית ובטלה. למרות זאת, במסגרת העתירה בעניין עובדי "ילמזלר" המשיכה המדינה לעמוד על כך שההסדר חוקי.

ביום 19.9.2007 ניתן פסק הדין, שבו דחה בית המשפט העליון בדעת רוב את העתירה. בית המשפט קבע כי במקרה זה, להבדיל מן העובדים שעניינם נדון בפסק הדין בעניין הכבילה, מדובר בעובדים חזקים שזכויותיהם נשמרות, והיות שמדובר בהסדר זמני, אין מקום לפסול אותו. שופט המיעוט, השופט לוי, קבע שלא ניתן לקבוע כי אכן זכויותיהם של עובדי החברה נשמרות, וכי בכל מקרה המצב הנורמטיבי, שאדם מאבד את רישיון הישיבה שלו בישראל בשל עזיבת מעסיק, הוא פסול.

ביום 5.10.2007 הוגשה עתירה לקיום דיון נוסף בפסק הדין, ובה התבקש בית המשפט לדון בשאלה האם הכבילה כשלעצמה היא הפרה של זכויות העובדים או שמא, כפי שעולה מפסק דינו של הרוב, הכבילה פסולה רק כאשר נלווית לה פגיעה מוחשית נוספת ומוכחת (דנג"ץ 8255/07). עד למועד פרסום מחקר זה, לא ניתנה החלטה בבקשה. בחודש פברואר 2008, הודיעה הפרקליטות כי הוחלט להאריך את ההתקשרות עם חברת "ילמזלר" לשלוש שנים נוספות לכל הפחות, עד שנת 2010.

⁴² הביטוי לקוח ממאמרה של רותי סיני "טורקים תמורת טנקים" הארץ, 16.5.03.
⁴³ באותה עת "הסדר הכבילה", שלפיו עובד שעוזב את מעסיקו הופך לשוהה שלא כדיון, חל על כלל מהגרי העבודה בענף הבניין בישראל, אולם להבדיל מעובדי "ילמזלר", על יתר עובדי הבניין חלו שני נהלים ("נוהל שמיים סגורים" ו"נוהל מעבר עובד ממעסיק למעסיק") שאפשרו בתנאים מסויימים החלפת המעסיק.
⁴⁴ בג"ץ 10843/04 מוקד סיוע לעובדים זרים נ' ממשלת ישראל (טרם פורסם, פסק דין מיום 19.9.2007)

זכויות קורבנות הסחר בבני אדם

בפרק זה, נסקור את התמודדותן של רשויות האכיפה והמשפט עם זכויותיהם של קורבנות הסחר. נדמה כי כאן בולטת יותר מכל אפלייתם החריפה של קורבנות הסחר למטרות עבדות ועבודת כפייה, לעומת קורבנות הסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות. בעוד שלקורבנות הסחר לעיסוק בזנות שהגיעו ממדינות ברית המועצות לשעבר יש זכות לשהות במקלט, לקבל אשרה לתקופת שיקום, סיוע משפטי בתביעה כנגד הסוחר ובבקשת האשרה- בין אם המדינה מסתייעת בעדותן ובין אם לאו- זכויות אלו לא חלו, הלכה למעשה, על קורבנות העברות האחרות, או על קורבנות סחר לזנות ממדינות שאינן בגדר ברית המועצות לשעבר.

1. העברת קורבנות למקלט

רובן המכריע של השהות כיום במקלט "מעגן" לקורבנות סחר, הן קורבנות סחר למטרות עיסוק בזנות, על אף שאין הדבר משקף כלל מבחינה מספרית את אחוזן היחסי של קורבנות אלה בהשוואה לקורבנות סחר למטרות אחרות, שהן הרוב. עם זאת, ולמרות שהמקלט מגלה נכונות רבה לקלוט קורבנות סחר מסוגים שונים, המשטרה היא המאשרת, בסופו של יום, מי תיכנס למקלט ומי תיוותר מחוצה לו, ובכך מגבילה משמעותית את אפשרות השיקום גם כאשר ישנם מקומות פנויים במקלט. כך, למשל, אזרחית אחת ממדינות אסיה נעצרה בגין שהייה בלתי חוקית. בפועל, הסתבר כי הוחזקה בתנאי עבדות מחפירים והושכרה על ידי אדוניה לעבודות משק בית לכל דורש. "מוקד סיוע לעובדים זרים" ביקש את שחרורה ממצר והעברתה למקלט לקורבנות סחר בבני אדם. בית הדין לביקורת משמורת סירב לעשות זאת ועל כך הוגש במאי 2007 ערעור לבית המשפט לעניינים מנהליים בחיפה.⁴⁵ בית המשפט דחה את הבקשה להעברה למקלט שכן הוא מיועד לקורבנות סחר למטרות זנות בלבד וזאת על אף העובדה שמקלט לקורבנות עבדות לא קיים; עם זאת, בית המשפט הורה על שחרורה לאלתר. בהמשך, אילץ משרד הפנים את האישה, אשר תלונתה נחקרת בזמן כתיבת מחקר זה, לבחור בין אשרת שהייה ועבודה לבין מגורים במקלט. רק לאחר התערבותה של המתאמת הבין-משרדית לסחר בבני אדם, עו"ד רחל גרשוני, בוטלה החלטה מופרכת זו, והאישה זכתה גם לקורת גג וגם לאפשרות להתפרנס ולשהות בישראל כדין.

2. פיצויים בהליך אזרחי: תביעות אזרחיות כנגד סוחר אדם

בשנת 2007 פנו רק שבע נשים ללשכה לסיוע משפטי, בבקשה לסיוע בתביעות אזרחיות נגד סוחריהן. שתי תביעות אזרחיות הוגשו כנגד סוחרים, וארבע מקרים נוספים עודם מצויים בבדיקה של הלשכה לסיוע משפטי. מיעוט הפניות ללשכה בבקשה לקבלת סיוע בתביעות אזרחיות בולט במיוחד על רקע ריבוי הבקשות המוגשות לסיוע בהשגת אשרות שהייה (46 בשנת 2007).⁴⁶ הפער הקיים בין שני סוגי הבקשות לסיוע, מלמד במידה רבה על חוסר האמון שחשות הנשים ביכולתן לגבות את הסכומים הנפסקים להן בהליך האזרחי, בעוד שרבות יותר זוכות באשרה לשנה בישראל.

⁴⁵ עמ"נ (חי') 435/07 טמאנג נ' משרד הפנים, (החלטה מיום 21.5.07)..
⁴⁶ מכתבה של עו"ד סיגלית זוהר, לשכת הסיוע המשפטי, 6.12.07.

באשר לשאלה האם ניתן לדון בסחר בנשים לזנות במסגרת בית הדין לעבודה, טרם ניתנה הכרעה. תיק המעלה שאלה עקרונית זו מונח לפתחו של בית הדין הארצי לעבודה זה למעלה משנה לאחר שהסתיימו בו הדיונים, ובית הדין טרם נתן את פסק דינו.⁴⁷ במישור העקרוני, ספק אם זנות בכלל, ובעת שהיא נעשית בתנאי סחר או עבדות בפרט, יכולה או צריכה להיחשב כעבודה מן המניין. עמדה דומה הוגשה על ידי היועץ המשפטי לממשלה, אשר הצטרף להליך בבית הדין הארצי לעבודה בעניין אקרמן והביע את עמדתו זו.

בית הדין לעבודה מציב קשיים רבים מדי בפני קורבנות סחר המעוניינות לתבוע את סוחריהן, וכופה עליהן הוכחת מספר הלקוחות, סכום הכסף שנגבה מכל לקוח, וכמה הועבר לידיהן. קשיים רבים קיימים בהוכחת עובדות אלו; לא אחת יש פגיעה של ממש בתביעה, ובשל כך - בסכום הנפסק לנשים.

פסק דין שיכול ללמד על הבעייתיות של גישת בתי הדין לעבודה לסוגיית הזנות והסחר הוא פסק דינו של השופט אברהמי בבית הדין לעבודה בירושלים. כמו בערכאות משפטיות אחרות, ברמה הרטורית נמתחת ביקורת קשה על הסחר בנשים, אולם בפועל, במישור הכלכלי, נפגעה זכותה של קורבן הסחר פגיעה חמורה.⁴⁸

במקרה זה העידה האישה בבית משפט, כי אולצה לקבל 7 לקוחות ביום; כל אחד מהם שילם 200-250 ₪, ובסך הכול השתכרה סכום של 29,400 ₪ בשלושת החודשים שהוחזקה בידי הסוחר. בית המשפט קבע, כי שכר זה גבוה משכר המינימום, וכי "בהיעדר ידיעה וראיות באשר לשכר הראוי הרי שדין התביעה להפרישי שכר עבודה להידחות". זאת, למרות רווחי הסוחר בפועל, שהיו גבוהים יותר באופן משמעותי מן הסכום שנותר בידי התובעת.

קביעה שרירותית זו מעידה על עמדתו של בית המשפט, כמו בתיקים קודמים, השש לגנות את סוחרי הנשים, אך נזהר זהירות יתרה בטרם יגן על זכויות הקורבנות באופן ממשי.⁴⁹ "היעדר הידיעה" אודותיו קובל בית המשפט איננו ברור, במיוחד אם תילקח בחשבון העובדה כי כיום קיימים דו"חות רשמיים בנושא זה (כגון הדו"ח המסכם של ועדת החקירה הפרלמנטרית בנושא הסחר בנשים, הקובע כמה לקוחות בממוצע פוקדים ביום כל קורבן סחר, כמה הם משלמים, וכמה ימים בחודש היא נכפית לעסוק בזנות). נדמה כי די בנתונים אלו על מנת לחשב את סכום רווחיו של הסוחר ולהעבירם לידי קורבנו. אך בית המשפט בוחר שלא לעשות זאת, ודורש מן האישה להוכיח מה היו רווחיו המדויקים של הסוחר על חשבונה. האומנם יעלה על הדעת, כי אישה הנכפית לזנות, ונתונה לאיומים על חייה וחיי בני משפחתה, תנהל פנקסנות מדויקת ורישום מלא של כל לקוחותיה והסכום ששילמו לאדם שסחר בה? ואם אין רישום מעין זה מצוי בידיה - האומנם יש להניח כי האדם שסחר בה זכאי לרווחים כלשהם על חשבונה?

⁴⁷ ע"ע 480/05 אקרמן ואח' נ' פלונית (הדיון בתיק טרם הסתיים).

⁴⁸ ראו למשל, בעמוד 9 לפסק הדין: "גם ליצאנית יש נפש ונשמה וכבוד האדם חרף העובדה שהנתבע התייחס אליה כחפץ. אף לנערת ליווי יש זכאות לזכויות אדם. זכויות האדם נועדו קודם כול לאוכלוסיות המוחלשות שמתקשות להגן על עצמן, והחברה צריכה לפעול להגנתן." ע"ב 2852/05 פלונית נ' אלמוני (פסק דין מיום 20.9.07)

⁴⁹ ראו למשל ע"ב (ב"ש) 4634/03 פלונית נ' סלסרביסקי ואח' ע"א כד 210, שם בית המשפט קובע באופן דומה שקורבן הסחר לא הצליחה להוכיח כמה הרוויחה סוחריה, תוך ניצולה, ופוסק לה את שכר המינימום הקבוע במשק. אף בפסק דין זה קיימות התבטאויות חריפות במיוחד אודות עברת הסחר בבני אדם.

עד היום הוגשה למיטב ידיעתנו רק תביעה אחת על ידי הסיוע המשפטי בתיקי עבדות, בעוד שרובן המכריע של תביעות אלו בטיפול בידי ארגונים לא ממשלתיים. במידה רבה תורמת לכך העובדה שאין בנמצא היום מקלט עבור קורבנות עבדות, בעוד שמרבית קורבנות הסחר לעיסוק בזנות מופנות כיום על ידי המקלט אל הסיוע המשפטי.

למרות הקשיים הרבים הקיימים בנגישות לסיוע משפטי מטעם המדינה בתיקי עבדות, יתרום העיקרי הוא הקלות היחסית בגביית הכסף מן המעסיקים, בהשוואה לקשיים העצומים והבלתי פתירים כמעט, בתיקי סחר לזנות.

3. אשרות לקורבנות סחר

עניינן של 46 נשים קורבנות סחר אשר ביקשו אשרת שהייה, טופל בשנת 2007 על ידי הסיוע המשפטי. מתוכן, 18 נשים קיבלו תשובה חיובית ממשד הפנים בשנה זו, אחרות עודן ממתינות לאישור בקשתן לקבלת סיוע משפטי מן המדינה, או לתשובה ממשד הפנים.

עם זאת, נדמה כי קשיי הרשויות להסתגל לשינויים בדפוס הסחר, בין אם לזנות ובין אם לעבדות ועבודת כפייה, באים לידי ביטוי באופן הבוטה ביותר בכל הנוגע להענקת אשרות שהייה ושיקום. פניות למשרד הפנים שנגעו לקורבנות אשר מאפייניהן לא תאמו את התבנית הידועה והמוכרת של אישה מבריה"מ לשעבר שנסחרה לזנות, נענו בשלילה. כך למשל, בשנת 2007 נאלץ "מוקד סיוע לעובדים זרים" להגיש שש עתירות שונות לבית משפט בדרישה להענקת אשרה בנסיבות אלו.⁵⁰ עתירות אלה נגעו בעיקר לקורבנות עבדות ועבודת כפייה, אך לא רק. ביניהן, עתירות בשמן של נשים שנסחרו לזנות, ומצבן היה זהה בכול למצבן של קורבנות סחר זנות אחרות, למעט מוצאן: סין. משרד הפנים סירב להעניק להן אשרה ורק לאחר הגשת עתירה, שינה את עמדתו.

4. סיוע משפטי לקטינים לא מלווים

בשנת 2006 הובא לישראל קטין גינאי בן 15, על ידי סוחריו. הוא נעצר, והוחזק במעצר תשעה חודשים בשל שהייה שלא כדין. במהלכו של פרק זמן זה סירבו משרד הפנים ובית הדין לביקורת משמורת לשחררו. "מוקד סיוע לעובדים זרים" ערער על החלטה זו, אך הרשויות המשיכו לאחוז בטענתן כי החזקתו במעצר היא פתרון סביר.

⁵⁰ עת"מ 1380/07 ס' נ' משרד הפנים, עת"מ 1381/07 ד' נ' משרד הפנים, העתירות הוגשו ביום 4/4/07 לאחר שמשרד הפנים הודיע כי בדעתו לגרש לאלתר את העותרות, אשר הוחזקו בתנאי עבדות. בד בבד המשיכה מנהלת ההגירה לחקור את תלונות העותרות. ביום 16/10/07, לאחר שהתבקשה דחיית מועד הדיון הודיע המשיב כי תינתן לעותרות אשרת שיקום לשנה. העתירות נמחקו בהסכמה ביום 21/10/07. העתירות המנהליות 848/07, 849/07, 850/07, הוגשו ביום 9/9/07 לאחר שמשרד הפנים הודיע כי בכוונתו לגרש את העותרות אשר נסחרו והוחזקו למתן שירותי מין. משרד הפנים ביקש לדחות את הדיון ובו זמנית הוגש כתב אישום נגד הסוחרים. ביום 12/11/07 במסגרת הסדר טיעון הורשעו הנאשמים, בין היתר, בסרסרות למעשה זנות בנסיבות מחמירות (תפ 2354/07 מ"י נ' ז'נג קסינג (גזר דין מיום 12.11.07)). על הנאשמים נגזרו 12 חודשי מאסר בפועל, 18 חודשי מאסר על תנאי. על קולת העונש הוגש ערעור. ביום 24/12/07 הודיע משרד הפנים כי תינתן אשרת שיקום לעותרות למשך שנה.

בית המשפט המנהלי סבר אחרת, וקבע כי יש לשחרר את הקטין, ומכיוון שלא ניתן לגרשו לארץ מוצאו בשל היעדר יחסים דיפלומטיים בין ארצו לבין ישראל, אין כל סיבה להחזקתו במעצר. כן נקבע בפסק הדין כי הרשויות חייבות לספק לקטין ייצוג מטעם הסנגוריה הציבורית.⁵¹

לאחר פסק הדין, ולאחר שבית הדין לביקורת משמורת המשיך ונמנע ממינוי הסניגוריה לייצוג קטינים, הוגש ערעור מנהלי נוסף בשם קטינה מחוף השנהב, שבית הדין סירב למנות לה ייצוג משפטי.⁵² בעקבות הגשת הערעור הוחלט במשרד המשפטים שלכל קטין ימונה עורך דין על ידי הלשכה לסיוע משפטי, ומאז כל קטין זוכה לייצוג.

5. הזכות לבריאות

בריאותם של קורבנות סחר רבים נפגעת בעת הסחר בהם, כתוצאה מהעבודות הנכפות עליהם, במשך שעות ארוכות, ללא התחשבות בהם וללא שירותי בריאות כלל, או ללא שירותי בריאות מספקים. במקרה של סחר בנשים למטרות עיסוק בזנות, הנזק הוא חמור במיוחד.⁵³

קורבנות סחר לזנות השוהות במקלט, מקבלות שירותי בריאות מלאים כמעט, למעט טיפול במחלות קשות. כיום, המדינה נושאת בעלויות הטיפול בשחפת, בשל היותה מחלה המועברת בקלות באוויר, אולם "הוועד למלחמה באיידס" הוא המעניק טיפול ומימון תרופות לחולי איידס שאינם אזרחי מדינת ישראל ובכללם קורבנות הסחר. כמו כן, עמותת "רופאים לזכויות אדם" מסבסדת או מעניקה בחינם טיפולים ובדיקות במקרים שונים, אולם אף היא איננה יכולה להעניק את הטיפול הנדרש למחלה כגון הצהבת הזיהומית בשל עלות הטיפול הגבוהה.

כנגד מדיניות זו עתרו "מוקד סיוע לעובדים זרים", "רופאים לזכויות אדם" ו"הוועד למלחמה באיידס", יחד עם שתי קורבנות סחר אשר חלו באיידס, צהבת ושחפת, בטענה כי כיוון שמחלותיהן של הנשים הן תוצר של הסחר בהן, על המדינה לשאת בעלויות הטיפול.⁵⁴

בית המשפט העליון קבע כי עד שיסיים הצוות הבין-משרדי את עבודתו וימסור את מסקנותיו, לא ידון בעתירה וישאיר את המצב על כנו.⁵⁵ עם זאת, על מנת שלא לפגוע בבריאותן של העותרות, המליץ בית

⁵¹ עמ"נ 739/06 פלוני נ' שר הפנים (פסק דין מיום 14.10.07).
⁵² עמ"נ 412/07 פלונית נ' שר הפנים (פסק דין מיום 14.2.2007).

⁵³ **The Health Risks and Consequences of Trafficking in Women and Adolescents**, London School of Hygiene & Tropical Medicine, 2003, available at: <http://www.lshtm.ac.uk/hpu/docs/traffickingfinal.pdf>;
Stolen Smiles: The physical and psychological health consequence of women and Adolescents trafficked in Europe, London School of Hygiene & Tropical Medicine, 2006, available at: [http://www.lshtm.ac.uk/hpu/docs/Stolen%20Smiles%20-%20Trafficking%20and%20Health%20\(2006\).pdf](http://www.lshtm.ac.uk/hpu/docs/Stolen%20Smiles%20-%20Trafficking%20and%20Health%20(2006).pdf)

⁵⁴ בג"צ 5637/07 פלונית ואח' נ' שר הבריאות ואח' (הדין בתיק טרם הסתיים)
⁵⁵ הצוות הבין-משרדי מורכב מנציגי משרדים ממשלתיים שונים, ובהם משרד המשפטים, המשרד לביטחון פנים, משרד הפנים, משרד החוץ, והוא בוחן דרכים שונות להתמודדות עם בעיית הסחר בבני אדם. הצוות סיים את עבודתו במהלך שנת 2007 וכעת ממתינות מסקנותיו לאישור וועדת מנכ"לים של משרדי הממשלה השונים.

המשפט למשרד הבריאות להעניק להן את הבדיקות והטיפול הנדרשים במחלת הצהבת, המלצה שהתקבלה. עד עתה, טרם הסתיים הדיון בעתירה.

קורבנות סחר, עבדות ועבודת כפייה שאינן שוהות במקלט אינן זוכות כלל לשירותים אלו.

6. צווי עיכוב יציאה מן הארץ כנגד מעסיקים זרים

הפסיקה בישראל מערימה קשיים על החפצים לעכב את יציאתם של אזרחים זרים מן הארץ. האיסור קיים על מנת להבטיח כי לא תוגבל תנועתו של אזרח זר אלא בנסיבות חריגות וייחודיות. נראה כי בעברות הסחר, העבדות ועבודת הכפייה נסיבות אלו מתרחשות לא פעם, אך בתי המשפט עדיין נוקטים זהירות מופרזת בהוצאת צווי עיכוב יציאה מן הארץ, דבר אשר יהיה לרוב בעוכרי קורבנות העברה.

במקרים רבים, קורבנות העבדות מגיעים מאותה מדינת מוצא שממנה הגיעו מעסיקיהם. המעסיקים המחזיקים בהם בעלי מעמד חוקי במדינת היעד (דיפלומטים, יהלומנים, בנקאים, או שוהים בה כדין בנסיבות אחרות), והם דוברים את שפתה. המעסיקים זקוקים ל"עבדים" המכירים את התרבות שבאו ממנה, את המנהגים, את המאכלים והנימוסים והם בעלי שפה משותפת. במדינות מוצא רבות קיים פער משמעותי בין מעמדות חברתיים וכלכליים, פער הגובר במדינות אליהן עוברים הבעלים והעבדים.⁵⁶

מצב זה קיים גם בסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות: הקורבנות והסוחרים מגיעים ממדינות ברית המועצות לשעבר, אך במקרה זה הסוחרים הם ברובם אזרחי ישראל, והנשים-זרות. סוחריהן מנצלים מצב זה כדי לשעבדן, ואם עולה המשטרה על עקבותיהם, לא אחת יימלטו הסוחרים מישראל תוך שהם מנצלים את העובדה כי מרכז חייהם היה ונותר בברית המועצות לשעבר.

כך למשל הוחזקה אזרחית הודו בישראל בתנאי עבדות בידי אזרחים הודים, אשר שהו בישראל, החזיקו באשרת עבודה וקיבלו את אישורה של המדינה להביא עמם "איש שירות". לאחר שנמלטה מהם, הגישה תביעה לבית הדין לעבודה בתל אביב. גם בעניין זה התבקש עיכוב יציאתם של הנתבעים מישראל. בית הדין סירב לתת צו זה, ופרק זמן קצר לפני מועד עדותם של הנתבעים, הם עזבו את ישראל. בית הדין אמנם פסק לטובתה של התובעת סכום משמעותי, כ- 270,000 ₪, אשר ייוותר כפי הנראה כאות מתה משהצליחו המעסיקים להימלט לארצם.⁵⁷

על בתי המשפט להגמיש את המבחנים בהם נעשה שימוש לצורך הכרעה אם לעכב יציאתו של אדם מן הארץ אם לאו, ובתיקים שקיימת בהם טענה לכאורית של סחר, עבדות ועבודת כפייה, אף אם טרם נחקר העניין על

⁵⁶ ראו למשל:

Hidden Slaves forced labor in the United States, *hrc university of California, Berkley September 2004, p 13-14, available at: http://www.hrcberkeley.org/download/hiddenslaves_report.pdf*

⁵⁷ עב 6877/05 ג'סינטה פרננדז נ' שהא ואח' (פסק דין מיום 5.2.08)

ידי המשטרה, יש לכל הפחות לקבוע ערבויות משמעותיות כנגד מעסיקים החפצים לעזוב את הארץ, במיוחד אם עזיבתם בהולה ונראה כי יש קשר בינה לבין הגשת התביעה.

סיכום

סקירת פסיקתה של מערכת המשפט בשנת 2007, ובעיקר סקירת המקרים שנותרו מחוץ למערכת המשפט בשנה זו, מעלה תמונה מדאיגה של חקיקה מתקדמת, לצד רשויות אכיפה המתקשות לעכל את המציאות המשתנה ואת התפתחות החקיקה בתחום הסחר והעברות הנלוות.

מאז תחילת שנות ה-90 של המאה ה-20 עשו הרשויות כבדת דרך עד להכרה בכך שנשים שנסחרו מחו"ל לישראל למטרות זנות הן לא עברייניות, כי אם קורבנות הזקוקות לשיקום. מתוך הבנה זו צמחו שירותים וזכויות המוענקים לקורבנות, בהם מקלט ייעודי, סיוע משפטי, אשרות שיקום, טיפול רפואי ועוד. לעומת התקדמות זו, בולטת התפיסה המיושנת והמקובעת של הרשויות כלפי קורבנות סחר ישראליים הנתפסות כ"זונות" האשמות במצבן, וכן ביחס לקורבנות סחר למטרות אחרות, קורבנות עבדות ועבודת כפייה.

הסחר קיים כאן קרוב לשני עשורים, על תבניותיו השונות, והפתרונות מוכרים וידועים: יש להכשיר את השוטרים העוסקים בעברות שבהן דן מחקר זה, על מנת שילמדו להכיר את החקיקה החדשה וכיצד מיישמים אותה במציאות; יש להעלות את רף הענישה לסוחרים ועבריינים אחרים המחזיקים אנשים בתנאי עבדות ועבודת כפייה; יש להעניק אשרת שיקום לקורבנות העברות הללו לפחות למשך שנה, וגם אפשרות מעשית, ולא תאורטית בלבד, להיפרע מסוחריהם במישור הנזיקי.

פעילותה של מדינת ישראל בשנת 2007 ליישומו של החוק החדש בשטח ובבתי המשפט הייתה מעטה, מגומגמת ומהוססת; אנו מקווים, כי בשנת 2008 תפנה גישה זו את מקומה לפעילות נמרצת ומושכלת יותר.

המלצות:

משרד הפנים:

- נדמה, כי משרד הפנים, יותר מכל משרד אחר, שבוי בסטראוטיפים בנושא הסחר בכלל, וסחר בנשים למטרות עיסוק בזנות בפרט. על משרד זה לעבור הכשרה מקיפה ככל האפשר, ולשקול מינוי אנשים בעלי הכשרה בתחום העבודה הסוציאלית או הפסיכולוגיה בצומתי המפגש עם קורבנות הסחר.

משטרה:

- על המשטרה ומשטרת ההגירה לעבור הכשרה משמעותית יותר בנושא זיהוי קורבנות העברה, וללמוד מניסיונם של ארגונים בתחום זה.
- על המשטרה לשפר באופן משמעותי את המאבק הכלכלי כנגד הסוחרים, ובמיוחד במקרה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות.
- יש ליצור מסגרת הכשרה ולמידה מיוחדת בנושא מצבן של נשים ישראליות בזנות, ולחדול מלהתמקד בנשים זרות בלבד.

פרקליטות:

- יש למנות לקבוע על זכויות נפגעי עברה זרים בכל פרקליטות בישראל, ולהקפיד כי כל קורבן עברה זר ידע כי קיימת אפשרות שיערך לו תסקיר קורבן או שהוא יכול לתת הצהרת קורבן.

בתי המשפט:

- יש לוודא כי השופט שימונה לשמיעת עדויות מוקדמות של קורבנות סחר לזנות יהיה בעל הכשרה מתאימה והרגישות הנדרשת לנושא זה.

הקרן למאבק בסחר בבני אדם ושיקום קורבנותיו:

- הקרן, שניסוח תקנותיה מושלם בימים אלו, משמשת אמצעי לגזל כספי הקורבנות מידי סוחריהם לידי המדינה. יש לוודא כי מלוא הכספים המצויים בה יגיעו לקורבנות הסחר עצמם, ולא יממנו את גופי האכיפה והטיפול. על הוצאות אלו לבוא מאוצר המדינה.

שיקום:

- יש להקים מקלט לקורבנות עבדות ועבודת כפייה, וכן לנשים ישראליות המעוניינות לצאת ממעגל הזנות.